

ชื่อเรื่องการค้นคว้าแบบอิสระ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตและการแปรรูปผ้าฝ้ายย้อมสี
ธรรมชาติในตำบลบ้านตาล อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่

ผู้เขียน นางสาวนงนุช ใจแน่น

ปริญญา วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เกษตรศาสตร์) ส่งเสริมการเกษตร

คณะกรรมการที่ปรึกษาการค้นคว้าแบบอิสระ

รองศาสตราจารย์ ดร. สุรพล เศรษฐบุตร อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
รองศาสตราจารย์ ดุษฎี ณ ลำปาง อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
ดร. นริศ ยิ้มยิ้ม อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) เพื่อศึกษาบริบทชุมชนด้านการผลิตผ้าฝ้ายย้อมสีธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ตำบลบ้านตาล อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ 2) เพื่อศึกษาข้อมูลด้านส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนวิถีการผลิตและการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไข ในการบริหารจัดการกลุ่มของแม่บ้านที่ทำอาชีพทอผ้า ของตำบลบ้านตาล อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่

ในด้านบริบทด้านการเกิดกลุ่มผลิตและแปรรูปผ้าฝ้ายย้อมสีธรรมชาติ พบว่า ได้เริ่มก่อตั้งขึ้นในปี 2538 โดยการรวมกลุ่มของกลุ่มสตรีที่ได้ทำการผลิตผ้าฝ้ายย้อมสีธรรมชาติ ซึ่งมีการทำกันมาแต่เดิมเพื่อใช้ในครัวเรือน ต่อมาในปี 2544 กลุ่มผู้ผลิตฯ ได้เริ่มนำผลผลิตผ้าฝ้ายย้อมสีธรรมชาติที่ทำกันเองในชุมชนออกไปจำหน่าย ในช่วงนี้ทางกลุ่มไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการจากหน่วยงานของภาครัฐ จนกระทั่งในปี 2545 ทางกลุ่มได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาลภายใต้โครงการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ประจำตำบล

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ กลุ่มทอผ้าในชุมชนตำบลบ้านตาล อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีกลุ่มทอผ้าที่ทอผ้า 5 กลุ่ม รวม 125 คน ทำการสุ่มตัวอย่างโดยวิธีแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้าน

เศรษฐกิจและสังคม โดยใช้สถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และการประชุม
กลุ่มย่อยเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ในประเด็นการถ่ายทอดภูมิปัญญา การบริหารจัดการ

ด้านเศรษฐกิจและสังคมผลการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มผลิตผ้าฝ้ายย้อมสีธรรมชาติส่วนใหญ่ร้อยละ 70.6 มีสถานภาพเป็นสมาชิกกลุ่ม ส่วนที่เหลือ ร้อยละ 5.26 มีตำแหน่งเป็นประธาน และกรรมการสมาชิกส่วนใหญ่ ร้อยละ 24.14 และส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 94.7 มีอายุเฉลี่ย 46 ปี ส่วนมากแต่งงานแล้วและมีระดับการศึกษาในระดับประถมศึกษา อาชีพหลักของสมาชิก คือ ทอผ้า มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3 คน สมาชิกส่วนใหญ่มีบทบาทในกระบวนการทอผ้าคือ ผู้ทอ รายได้เฉลี่ยจากการทอผ้า 6,221 บาทต่อปี สมาชิกส่วนใหญ่ใช้เงินทุนจากสองแหล่งทุนของตัวเอง ในการลงทุนทอผ้า สมาชิกส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการทอผ้าจากวิทยุและโทรทัศน์ และจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริม

ด้านขั้นตอนการผลิตผ้าฝ้ายย้อมสีธรรมชาติทอมือของกลุ่มทอผ้าในตำบลบ้านตาลพบว่า บุคคลที่มีความสำคัญในการสอนการทอผ้า คือ การสืบทอดความรู้จากแม่ แหล่งวัดตุติบเส้นด้าย ส่วนใหญ่มาจากการผลิตฝ้ายในท้องถิ่น และบางส่วนซื้อมาจากแหล่งอื่น กลุ่มในตำบลบ้านตาล การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยการนำวัสดุจากธรรมชาติ เช่น ส่วนต่างๆ ของพืชที่ให้สี มาใช้เป็นวัสดุ ย้อมสี ผลิตภัณฑ์เด่นของกลุ่ม คือ ผ้าฝ้ายทอมือ และผ้าแปรรูป การจำหน่ายสินค้ามีทั้งการจำหน่าย ปลีกและส่งทั้งในและต่างประเทศ

ในด้านปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของกลุ่มผลิตและแปรรูปผ้าฝ้ายย้อมสี ธรรมชาติในตำบลบ้านตาล พบว่ากลุ่มยังประสบปัญหาด้านปัจจัยการผลิต ต้นทุนการผลิต และการตลาด

Independent Study Title Indigenous Knowledge for Naturally Dyed Cotton Frebic Production and Process Using in Ban Tan Sub-district, Hot District, Chiang Mai Province

Author Miss Nongnuch Jainan

Degree Master of Science (Agriculture) Agricultural Extension

Independent Study Advisory Committee

Assoc. Prof.Dr. Suraphol Sreshthaputra	Advisor
Assoc. Prof. Dusdee Na Lampang	Co-advisor
Dr. Narit Yimyam	Co-advisor

ABSTRACT

The objectives of this research were to study 1) community context for naturally dyed cotton frebic production and indigenous knowledge in Ban Tan Sub-district, Hot District, Chiang Mai Province 2) the personnel characteristic, economic, social and the transfer indigenous knowledge 3) the problems, obstacles and resolutions for management of cotton frebic weaving group in Ban Tan Sub-district, Hot District, Chiang Mai Province.

The establishment context of naturally dyed cotton frebic production and processing found that naturally dyed cotton frebic production and processing in Ban tan sub-district was established in 1995 by the gathering of weaver's naturally dyed cotton frebic production group which were made to use in household from the beginning. In 2001, naturally dyed cotton frebic production and processing group started to bring their product which made in the community to sell. In this period, there were none any budget supported from administrative agency to run the group. Until 2002, the group was supported by administrative agency under the project promotion of One Tambon One Product (OTOP).

The population of this research comprised of 5 groups totally 125 members of cotton weaving groups in Ban Tan Sub-district, Hot District, Chiang Mai Province by using Stratified Random Sampling. Data were collected by using questionnaires and focus group. Descriptive and Inferential statistical were used for data analysis such as frequency, percentage, minimum, maximum, average and focus group.

The result showed that the majority of naturally dyed cotton fabric production members were a member of cotton weaving group (70.6 %), the rest were head of group (5.26%) and committee (24.14%). The most of members of cotton weaving group were female (94.7 %) with the average age of 46 years old. Most of cotton weaving member were married and education level at primary school. The major occupation of the cotton weaving member was weaving. An average the family members was 3 persons. The cotton weaving member mostly acted as weavers. Most of the cotton weaving member had an average income about 6,221 baht per year. Generally the cotton weaving member used their own assets for making an investment about cotton weaving. The cotton weaving member mostly received information about the cotton weaving from television and extension officer.

For the procedure of handmade cotton with natural dyed fabric production of Ban Tan's weaver group, most important person to teach the weaving was mother. The sources of thread were mostly obtained from the local product and some part bought from other sources. The natural dyed cotton fabric production of Ban Tan's weaver group has been used indigenous by using the natural material such as a part of plant which has color and can be used to stain the cotton. The most popular product from natural dyed cotton fabric production of Ban Tan's weaver group were handmade cotton and processing handmade cotton. The product of Ban Tan's weaver group were also sold by retail and wholesale in the country and export to abroad.

For the problems and obstacles of Ban Tan's weaver group was faced with production factors, production costs and marketing.